

Till minne av Margareta Biörnstad

Förre riksantikvarien och ordföranden i ICOMOS Sverige, Margareta Biörnstad, Stockholm, har som tidigare meddelats gått ur tiden. Närmast anhöriga är barn och barnbarn. Hon sörs också av en stor skara vänner och tidigare medarbetare och kollegor i Sverige och runt om i världen.

Margareta Biörnstad var ordförande för den svenska nationalkommittén av ICOMOS, International Council on Monuments and Sites, åren 1987-1997. ICOMOS är en världsomspännande organisation för professionella kulturmiljövårdare och fungerar som rådgivande expertorgan till Unesco för världsarvslistan och kulturarvet i stort. Här ingår också frågor om kulturens och kulturarvets roll för hållbar utveckling och mänskliga rättigheter. Margareta hade ett stort intresse och engagemang för de internationella frågorna, med starkt stöd även för arbetet inom Europarådet, Europa Nostra och andra.

Den svenska nationalkommittén av ICOMOS grundades 1966, året efter den internationella organisationen. Sekretariatet låg vid Riksantikvarieämbetet. Riksantikvarien var ordförande och en tjänsteman vid ämbetet sekreterare. Andra medarbetare och ledande experter runt om i landet deltog i arbetet. Idag har dock organisationen en fristående ställning.

ICOMOS var till en början i huvudsak inriktat på de stora monumenten. Arkeologin saknades till stor del och en bredare helhetssyn på kulturarvet. För en förändring på båda dessa punkter spelade Margaretas insatser stor roll. Den breddade synen på kulturarvet och kulturarvets roll i samhällsplaneringen var en kärnpunkt i hennes gärning.

Det svenska deltagandet i det internationella arbetet stärktes och åren 1984-1990 hade Sverige för första gången en plats i ICOMOS internationella styrelse.

1985 grundades ICOMOS International Committee on Archaeological Heritage Management – under svensk ledning och i nära samarbete med de övriga nordiska länderna. Förste ordföranden, fram till 1990, var Margareta Biörnstad och sekretariatet låg vid Riksantikvarieämbetet. En omfattande verksamhet utvecklades, med bland annat årliga möten och ett stort symposium i Stockholm 1988. Ett krävande arbete var Charter for the Protection and Management of the Archaeological Heritage som kunde antas år 1990.

Margareta drev också på för ett mer aktivt ICOMOS-arbete hemma i Sverige. Hon var angelägen att bredda medlemskader och att välkomna även yngre kulturmiljövårdare. 1991 började ett nyhetsbrev ges ut, medlemsaktiviteterna utökades, årliga årsmötesseminarier med utländska gäster anordnades och 1992 reviderades stadgarna.

Ett betydelsefullt arrangemang ägde rum 1994, då ett internationellt seminarium med titeln "Information as an Instrument for Protection against War Damage to Cultural Heritage" anordnades i Stockholm i samarbete med Riksantikvarieämbetet och Svenska Unescorådet. Rapporten finns publicerad i Unescorådets skriftserie. Här deltog svenska och internationella experter på 1954 års Haagkonvention och biståndsarbete.

Detta ledde fram till grundandet av stiftelsen Kulturarv utan Gränser (Cultural Heritage without Borders) 1995, där Margareta var en av initiativtagarna och en drivande kraft. Hon blev dess förste ordförande, fram till år 2000. En bakgrund var kriget i Bosnien-Hercegovina som innebar en omfattande och systematisk förstörelse av kulturminnen. Stiftelsen arbetar för att rädda och vårda kulturarv som hotas av krig, naturkatastrofer, vanskötsel, fattigdom eller politiska och sociala

konflikter. Genom praktiskt arbete och utbildning vill man bidra till demokratiska processer, mänskliga rättigheter och försoning.

Även efter att Margareta avgått som ordförande för ICOMOS Sverige fanns hon med som stöd och inspiratör. Ett exempel är The Stockholm Declaration – Declaration of ICOMOS marking the 50th anniversary of the Universal Declaration of Human Rights som tillkom 1998.

Sverige har vid ett tillfälle stått som värd för ICOMOS Advisory Committee med påföljande konferens – det årliga mötet med ordförandena i nationalkommittéerna runt om i världen och de vetenskapliga internationella kommittéerna. Detta var också 1998, som ett bidrag till kulturhuvudstadsåret. Men beslutet att bjuda in till mötet togs under Margaretas tid som ICOMOS-ordförande. Det var en hel serie av möten med ICOMOS styrande organ – Bureau, Executive Committee och Advisory Committee, som följdes av en konferens om "Historic Towns – a Heritage for the Future" och därefter det årliga mötet med ICOMOS International Committee on Historic Towns and Villages.

Margareta hade högt ställda krav och en tydlighet och klarhet som är få förunnade. Men på samma gång värme och omsorg när man kom henne närmare. Att få arbeta med henne var oerhört lärorikt, stimulerande och utvecklande. Flera generationer kulturmiljövårdare fick erfara detta. Det var med stor stolthet man deltog i möten tillsammans med Margareta och kände den respekt och uppskattning som mötte henne och ICOMOS Sverige.

För ICOMOS Sverige

Nils Ahlberg
Ordförande
2019-11-26